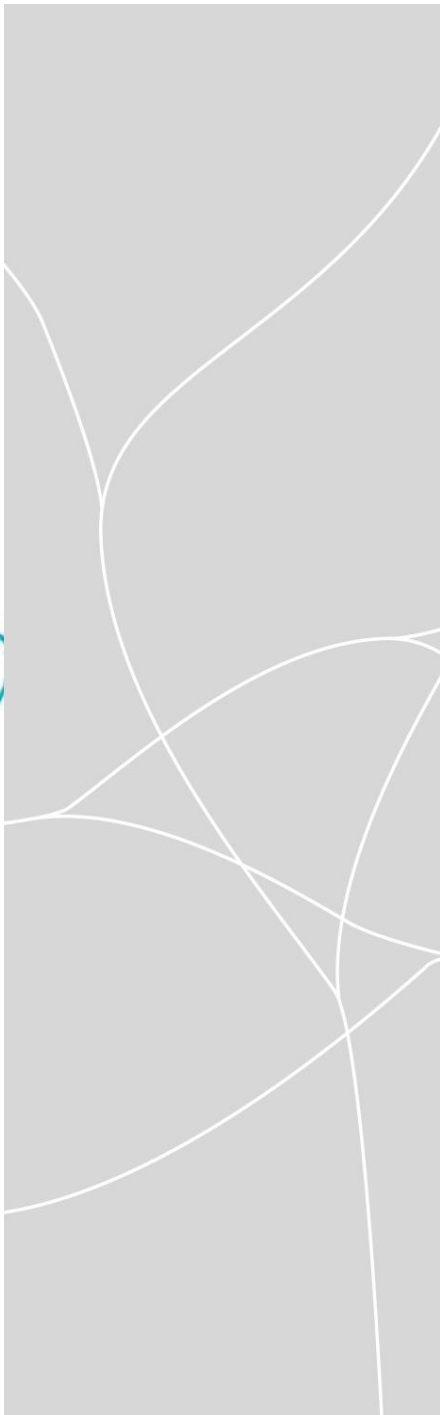

Våld i nära relation mot barn - 2018

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen

Upprättad
Datum: - -
Version: 2.0
Ansvarig: Margot Olsson
Förvaltning: Arbetsmarknads- och socialförvaltningen
Enhet: Social hållbarhet

Innehållsförteckning

Inledning.....	3
Polisanmält våld	4
Ålders- och könsfördelning i Malmö	7
Våld och hot i familjen som kommer till socialtjänstens kännedom.....	8
Aktualiseringar fördelade på socialtjänstavdelningar	8
Vem uppmärksammar barnen?	10
Verksamheter inom socialtjänsten för barn som upplever våld	11
Kriscentrum Koncept Karin – barn och ungdom	11
Samtalsmottagningen.....	12
Kriscentrum boende.....	12
Kriscentrum boende heder.....	12
Resursteam heder.....	13
Andra verksamheter	13
Sammanfattning och analys.....	14
Faktorer som kan påverka situationen i Malmö.....	15
Avslutning.....	16

Inledning

Stiftelsen Allmänna Barnhusets genomför på regeringens uppdrag kartläggningar om barnmisshandel vart 5 år sedan mitten på 1990-talet. Den senaste genomfördes 2016 genom elevenkäter i årskurserna 9 i grundskolan och 2 i gymnasiet. En mycket positiv utveckling har skett. 2016 svarade 12 % av eleverna i årskurs 9 att de någon gång under uppväxten utsatts för fysisk misshandel av en förälder – vilket är en minskning från 35 % vid mätningen 1995.

I den senaste kartläggningen tillfrågades eleverna också om erfarenhet av andra former av våld. Då framkommer en mer dystert bild. Många barn visade sig vara utsatta för flera typer av misshandel.

”När vi räknar in alla de former av barnmisshandel som vi frågar om i undersökningen – fysiskt våld, psykiskt våld, försummelse, upplevt våld mellan vuxna i familjen och sexuella övergrepp – har totalt 44 procent utsatts för någon typ av barnmisshandel någon gång under livet. Det är vanligt att barnmisshandeln sker inom familjen. 36 procent av eleverna har utsatts för någon typ av misshandel av föräldrar, styvföräldrar eller familjehemsföräldrar under uppväxten.”¹

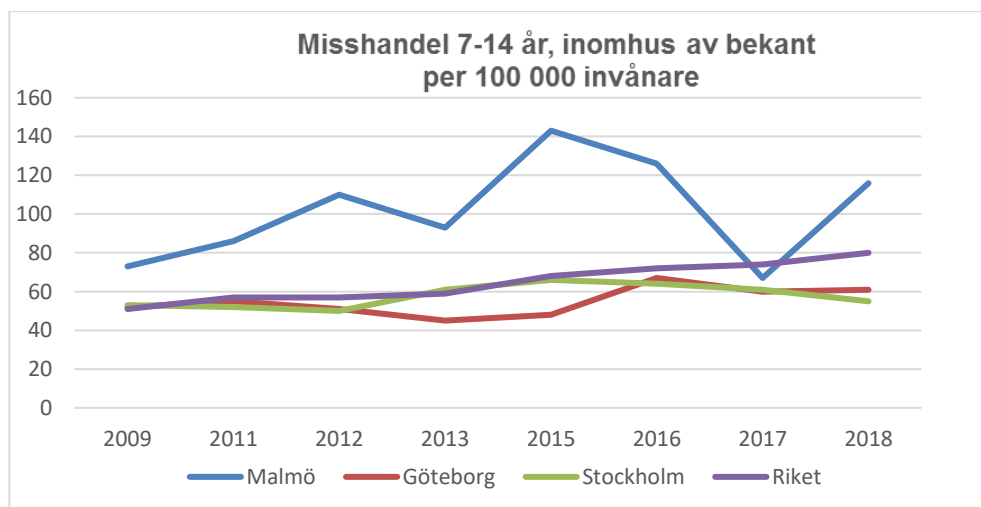
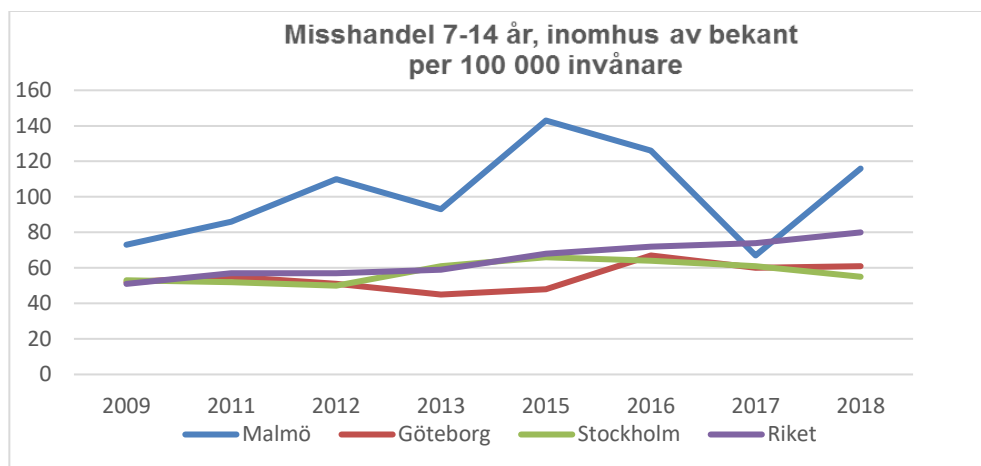
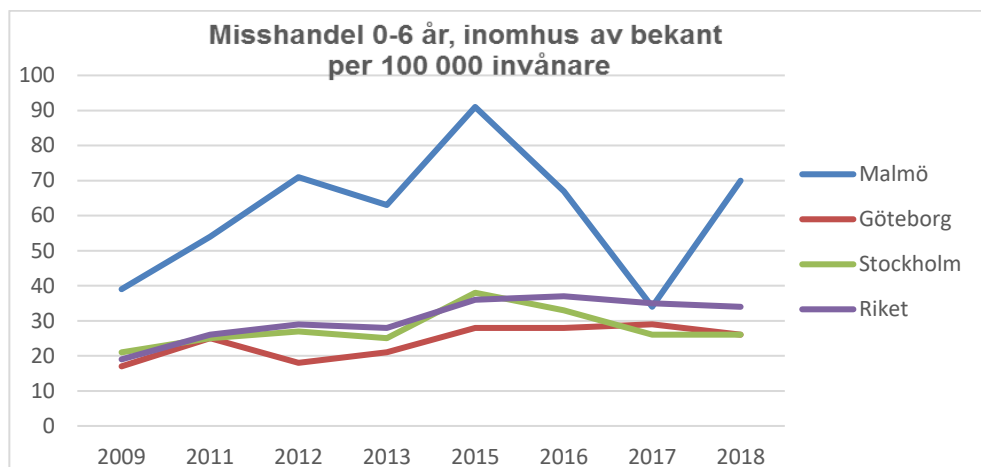
Nedanstående sammanställning är dels en genomgång av statistik avseende barn som lever med/utsätts för våld såsom det visar sig i polisanmälningar och aktualiseringar inom socialtjänsten, dels redovisas verksamhetsstatistik främst från Kriscentrum Malmö olika delar. Fokus ligger på våld inom familjen. I brottsstatistiken jämförs utvecklingen i Malmö med övriga storstäder och riket. Socialtjänststatistiken omfattar endast Malmö. Syftet med dokumentet är att utgöra ett underlag för fortsatt utvecklingsarbete.

Flertalet uppgifter har uppdaterats för 2018, men i några fall gäller de fram till och med 2017.

¹ Våld löser inget! Sammanfattning av en nationell kartläggning om våld mot barn. Åsa Landberg, Carolina Jernbro och Staffan Janson

Polisanmält våld

Att utsätta barn för våld är ett allvarligt brott. Följande diagram gäller polisanmäld misshandel mot barn fördelat på åldersgrupper. Uppgifterna avser antal brott från bekant inomhus.²

² Om inte annat framkommer i texten är alla sifferuppgifter avseende polisanmälningar hämtade från Brottsförebyggande rådets offentliga databas.

Kommentar:

Diagrammen på förra sidan är relaterat till andelen barn i befolkningen i de aktuella åldrarna. Notera att antalet årsklasser är olika i diagrammen. Den äldsta åldersgruppen avser endast tre åldersgrupper, medan de yngsta grupperna innehåller 6 respektive 7 åldersgrupper.

Brottsförebyggande rådets, i fortsättningen förkortat Brå, databas har inget kriterium för våld i nära relation för barn. Det närmaste man kan komma är våld av bekant inomhus.³ Det innebär att även våld som utövats av annan än en närstående ingår i samsammanställningen.

Genomgående för de tre städerna och riket är att anmälningarna ökat något. Stiftelsen Allmänna Barnhuset har samlat information från både skolbarn och föräldrar vid flera tillfällen sedan 1980. I deras kartläggning om kroppslig bestraffning och kränkning av barn i Sverige 2011 framkommer att föräldrars våld mot barn har varit relativt konstant under en längre tid samtidigt som har polisanmälningarna ökat. Deras bedömning är att det främst är anmälningsbenägenheten som har ökat.

Malmö utmärker sig genom betydligt högre siffror än övriga städerna och riket, särskilt i de två yngre ålderskategorierna. Trots att Malmö är den minsta staden gjordes fler polisanmälningar i Malmö än i Göteborg under 2015. Det året inkom 875 brottsanmälningar om barn utsatta för våld inomhus av bekant i Malmö för alla åldersgrupperna. Motsvarande siffra i Göteborg var 529 anmälningar. I Stockholm stad som är ca 2,5 gånger så stort som Malmö gjordes 1 202 anmälningar.

Fram till 2015 ökade polisanmälningarna kraftigt i Malmö. Nedgången 2016 och 2017 överensstämmer dock varken med Malmöpolisens verksamhetsstatistik eller med socialtjänstens uppgifter. Antalet barn som aktualiserats för samråd mellan Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och socialtjänsten var nästan lika många 2018 (684 barn) som 2015 (693 barn). I siffrorna finns fler brottsrubriceringar än misshandel exempelvis hot, ofredanden och olika former av sexuella övergrepp, men det kan inte förklara den stora minskningen av misshandel. Brå har granskat uppgifterna. Deras bedömning är att antalet polisanmälningar utan angiven kommun har ökade 2017 i Region Syds polisområde (Skåne län, Blekinge län, Kalmar län och Kronobergs län). Antalet anmälningar om misshandel mot barn av bekant inomhus utan registrerad kommun i Region Syd ökade från 206 år 2015 till 669 år 2017. Eftersom antalet ärenden som hanterats på samråden varit relativt konstanta efter 2015 verkar det vara en rimlig tolkning att brister i registreringen är en viktig förklaring till minskningen 2016-2017 och att problemet åtgärdades 2018..

Brott mot små barn

De minsta barnen är mest skyddslösa och därför mest sårbara. De kan inte själva söka hjälp utan är utlämnade till människor runt omkring dem. De blir dessutom sällan utsatta för våld från någon annan än en nästanstående. Det är därför extra intressant att se hur utvecklingen ser ut för de yngsta barnen.

³. Inomhus kan vara såväl hemma som i skolan, på fritidsgården o s v. Våld på allmän plats, rånöverfall utomhus m m ingårdäremot inte.

Sommaren 2004 öppnades Malmö barnkriscentrum, en föregångare till de olika Barnhusen i Sverige. Tendensen med en ökande andel barn som det gjorts en polisanmälan om blir ännu tydligare när man följer den över längre tid. 2004 gjordes polisanmälan om ca 250 barn. Motsvarande siffra 2018 var nästan 700 barn. Förändringen har som syns i diagrammet för åldersgruppen 0 – 6 år ovan varit avsevärt större i Malmö än i övriga städer och i riket som helhet.

2010 flyttade barnkriscentrum till Koncept Karin och samlokaliseras med polisens sektion Brott i nära relation, BINR. I samband med genomfördes en gemensam informationsrunda till stadsdelsförvaltningarnas avdelningar för barnomsorg, skolor och individ- och familjeomsorg. Det skedde den största ökningen. Det är sannolikt så att samlialiseringen och den gemensamma informationsinsatsen haft betydelse för utvecklingen.

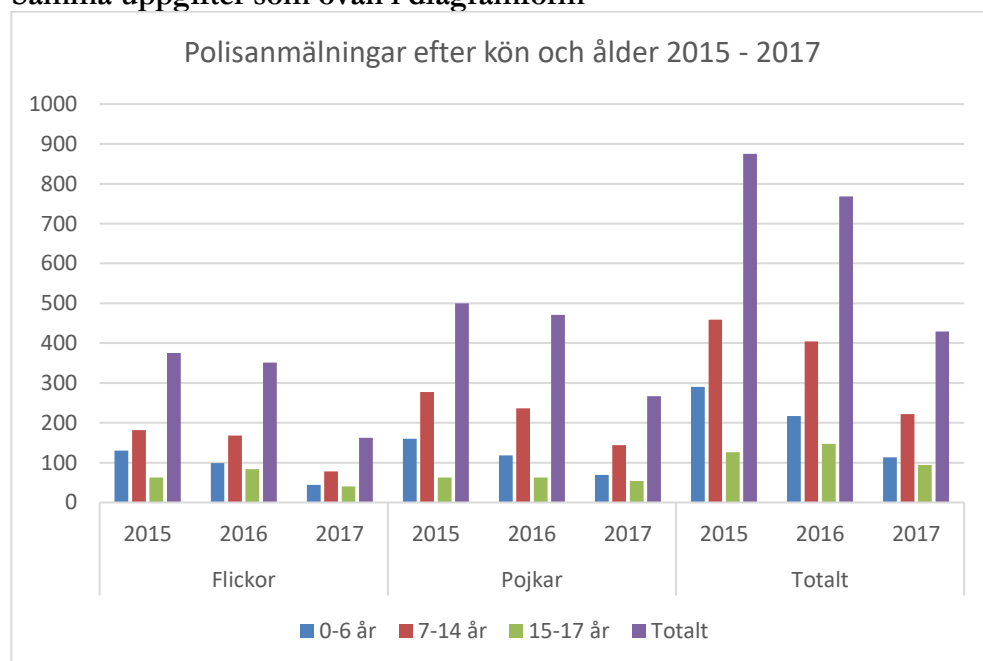
Ålders- och könsfördelning i Malmö

I den tidigare texten har Malmö jämförts med övriga storstäder och riket. Detta avsnitt behandlar antalet anmälda brott mot barn och ungdomar fördelat på ålder och kön.

Antal polisanmälningar om misshandel inomhus av bekant i Malmö

Ålder	Flickor			Pojkar			Totalt		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
0-6 år	130	99	44	160	118	69	290	217	113
7-14 år	182	168	78	277	236	144	459	404	222
15-17 år	63	84	40	63	63	54	126	147	94
Totalt	375	351	162	500	471	267	875	768	429

Samma uppgifter som ovan i diagramform

Kommentar:

Flest brott anmäls avseende barn i åldern 7 – 14 år. Pojkar utsätts enligt statistiken för mer våld än flickor. Att pojkar är mest utsatta stöds i olika undersökningar, bl a i Stiftelsen Allmänna Barnhusets kartläggning⁴. Pojkar och unga män verkar däremot inte söka hjälp i samma utsträckning som flickor och unga kvinnor. Därmed synliggörs inte deras situation lika mycket.

Brottsstatistiken avseende barn särskiljer inte mellan våld i nära relation och våld av bekant. Våld mellan unga, ofta pojkar, finns därför med i siffrorna. Acceptansen i samhället för våld har minskat enligt Brå. Mindre grovt våld mellan barn anmäls av skolor i högre utsträckning idag än för ett tiotal år sedan. Brottet anmäls ibland även när förövaren inte är straffmyndig. Tidigare sågs det mer som ett relationsproblem som skolan skulle ta tag i själva, tillsammans med föräldrarna och/eller med hjälp av socialtjänsten.

⁴ Kroppslig bestraffning och annan kränkning av barn i Sverige, en nationell kartläggning 2011.
7 | Arbetsmarknads- och socialförvaltningen | Våld i nära relation mot barn - 2018

Våld och hot i familjen som kommer till socialtjänstens kännedom

När det kommer till socialnämndens kännedom att ett barn misstänks ha utsatts för våld, övergrepp eller bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot en närstående ska nämnden utan dröjsmål inleda en utredning om barnets behov av stöd och hjälp. Vid behov ska barnet och familjen också erbjudas insatser i form av skydd, råd och stöd samt vård och behandling.⁵

I Malmö stads verksamhetssystem Procapita finns flera aktualiseringsorsaker gällande barn och våld:

- Våld/hot i familjen (huvudsakligen barn som bevittnat våld)
- Misstänkt barnmisshandel
- Misstänkta sexuella övergrepp
- Boende hot/våld i familjen.

Sammantaget är dessa aktualiseringsorsaker bland de vanligaste skälen till att anmälan görs till socialtjänsten om att barn misstänks fara illa. Barn som lever med våld är den näst vanligaste aktualiseringsorsaken efter brister i omsorgen.

Aktualiseringsorsak, antal barn 0-17 år⁶

	2014	2015	2016	2017	2018
Hot/våld i familjen:	821	971	1 184	1 167	1 320
Misstänkt barnmisshandel:	618	664	733	689	723
Misstänkt sexuella övergrepp:	62	83	78	80	79
Totalt antal barn	1 405	1 614	1 874	1 828	1 993

Kommentar:

Vissa barn kan ingå i mer än en aktualiseringsorsak, men i totalen finns varje barn bara redovisat en gång. Den ökning som finns av barn som bevittnar våld (hot och våld i familjen) handlar troligen dels om en större kunskap och uppmärksamhet på problemet och dels om att när en anmälan kommer in om ett barn, så utreds numera även de andra barnen i familjen. Antalet barn som aktualiseras pga. misstänkt barnmisshandel är inte helt jämförbart med polisanmälningarna eftersom statistiksystemen inte är uppbyggda på olika sätt. Socialtjänststatistiken omfattar endast våld från närstående.

Fördelning av misstänkt barnmisshandel på socialtjänstavdelningar

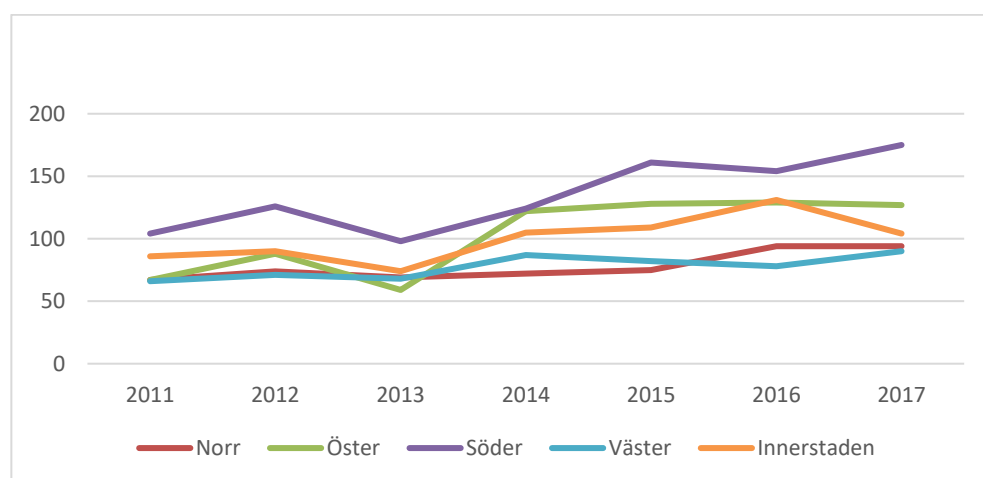
Vid en anmälan om misstanke om barnmisshandel inleds utredning nästan alltid på samtliga avdelningar, genomsnittet var 93 % under 2017. Trots att Socialstyrelsen föreskrifter stadgar att utredning ska inledas i samma utsträckning för barn som bevittnar våld så sker detta inte lika frekvent. Skillnaderna är också betydande mellan avdelningarna, det varierade mellan 47 – 88 % . Genomsnittet var 76%. Vad detta beror på behöver undersökas närmare.⁷

⁵ SOSFS 2014:4 (M och S) Föreskrifter och allmänna råd.

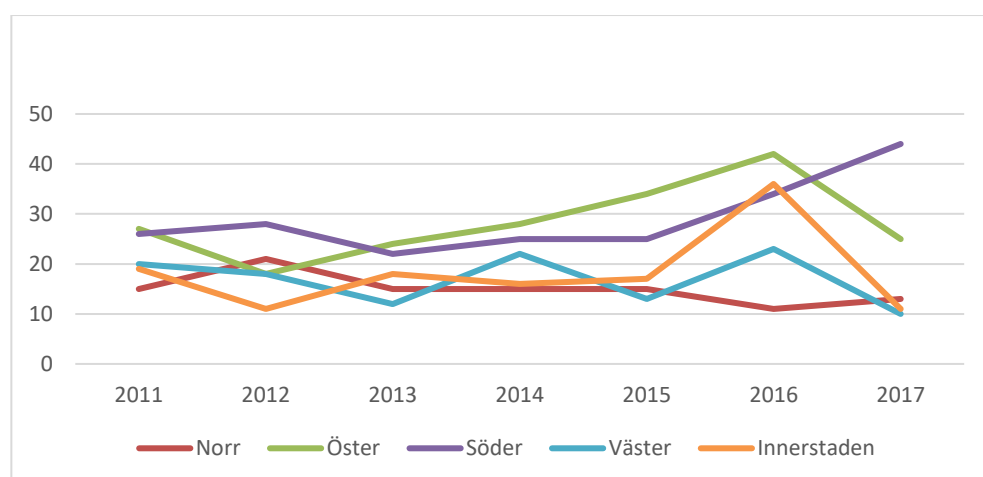
⁶ Källa: Koll 180703. Koll är Malmö stads verktyg för uppföljning och statistik. En aktualisering kan inledas efter att det inkommit t ex en anmälan, ansökan eller att socialtjänsten själv uppmärksammat ett behov.

⁷ Källa: Koll

Fördelning av aktualiseringar på socialtjänstavdelningar avseende misstanke om barnmisshandel, antal barn 0 – 12 år 2011 – 2017.

Fördelning av aktualiseringar på socialtjänstavdelningar avseende misstanke om barnmisshandel antal barn 13 – 17 år 2011 – 2017.

Kommentar:

Notera att antal årsklasser i åldersspannen är olika mellan diagrammen. Den generella trenden är att antalet barn som uppmärksammas pga. av misstanke om att de utsätts för våld ökar även inom socialtjänsten. År 2011 aktualiserades ca 500 barn, 2017 var motsvarande siffra nästan 700 barn. Sedan 2011 har aktualiseringarna stigit med 33 procent. Flest aktualiseringar görs avseende de mindre barnen (586 barn år 2017). De står för hela ökningen. Aktualiseringarna i åldersgruppen 13–17 år är i princip lika många 2017 (103 barn) som 2011. Flest anmälningar på avdelning Söder följt av Öster – det gäller både de yngre och de äldre barnen.

Vem uppmärksammar barnen?

För att socialtjänsten ska kunna agera till stöd och skydd för barnen behöver den få kännedom om att det kan finnas ett problem. Detta kan genom att de utsatta självasöker hjälp, men när det gäller våldsutsatta barn handlar det oftast om att det kommer in en anmälan eller att socialtjänsten själv uppmärksammar det. Nedan redovisas hur många barn som olika verksamheter observerat och kontaktat socialtjänsten för.

	Hot/våld i familjen		Misstänkt barnmisshandel	
	2017	2018	2017	2018
Socialtjänsten	515	546	119	142
Skola/barnomsorg	125	146	398	409
Annat kommunalt				
Verksamhet	165	154	46	36
Sjukvården	109	122	27	29
Polisen	329	460	68	69
Förälder/anhörig	56	96	39	27
Kriminalvården	27	51	38	40

Kommentar:

I tabellen ovan redovisas de verksamheter som gör majoriteten av anmälningarna. Enstaka anmälningar kommer även från t ex Migrationsverket, Frivilliga organisationer och från enskilda personer. Vissa barn anmäls av flera olika instanser och/eller flera gånger under ett år, vilket innebär att en sammanräkningen inte överensstämmer med uppgifterna över antalet barn som finns under rubriken ”aktualiseringsorsak – antal barn 0-17 år”.

Sammantaget kan man se att det är stora skillnader i vilka verksamheter som anmäler barn som bevittnar våld respektive barn som utsätts för våld. Flest barn som aktualiseras avseende hot och våld i familjen uppmärksammas av socialtjänsten. Detta sker huvudsakligen vid två situationer, då en förälder söker hjälp för egen våldsutsatthet eller då en anmälan kommit in på ett barn. Finns det syskon så inleds det en utredning även på dessa.

Förskola/skola/skolbarnomsorg uppmärksammar flest barn som misstänks ha utsatts för barnmisshandel. Däremot anmäler dessa betydligt färre barn för att ha bevittnat våld, våld i hemmet än barn som bevittnar våld. Av anmälningarna från förskolor/skolor/skolbarnomsorg registrerades endast 1 av anmälningarna från privata verksamheter avseende hot och våld i familjen och 12 avseende misstänkt barnmisshandel.

De största förändringarna mellan 2017 och 2018 finns under hot/våld i familjen där polisen anmält ca 130 barn fler 2018 och föräldrar och anhöriga tagit kontakt om 40 fler barn. Socialtjänsten har uppmärksammat fler barn i båda kategorierna.

Verksamheter inom socialtjänsten för barn som upplever våld

När det framkommer att ett barn/familj är i behov stöd och hjälp ska dessa erbjudas en adekvat insats. Barn och ungdomar som utsätts för och/eller bevittnar våld inom familjen kan beroende på behovet få hjälp inom flera olika verksamheter inom socialtjänsten. Det är svårt att få fram hur många barn som får hjälp på socialtjänstavdelningarna eftersom det inte går att koppla aktualiseringsorsak till insats i verksamhetssystemet. Redovisningen nedan omfattar därför främst hur många barn som får hjälp inom Kriscentrum Malmö, som är det övergripande namnet för stadens specialiserade verksamheter mot våld i nära relation.

Kriscentrum Koncept Karin – barn och ungdom

Koncept Karin kan ge stöd och behandling till barn och föräldrar när det finns en polisanmälan om våld eller övergrepp mot barnet och när barnet bevittnar våld. Det sker dagliga samråd med polis och åklagare vid misstänkt barnmisshandel inom familjen och vid sexuella övergrepp. Både barn och föräldrar erbjuds behandling liksom unga sexualförövare. Barn som enbart bevittnar våld aktualiseras inte så ofta, eftersom det inte har en egen brottsrubricering.

Antal barn som aktualiserats på samråd

År	Barn
2010	348
2011	491
2012	589
2013	584
2014	758
2015	693
2016	730
2017	696
2018	684

Av de 684 barnen avsåg 578 misstänkt barnmisshandel, 71 misstänkt sexuellt övergrepp, 14 bevittnat våld i familjen, 10 gällde unga sexualförövare och 17 övriga.

Antal barn och föräldrar som fått behandling på Barnkriscentrum

År	Barn	Föräldrar
2012	123	98
2013	109	67
2014	174	125
2015	148	129
2016	114	121
2017	137	131
2018	133	137

Behandlingsinsatserna består dels av KIBB – kognitiv integrerad behandling vid barnmisshandel och dels av krissamtal, bearbetning vid bevittnat våld och

behandling vid sexuella övergrepp. Riskbedömningar gjordes på 9 pojkar avseende misstanke om sexuellt övergrepp år 2018 mot 6 året innan.

Samtalsmottagningen

Samtalsmottagningen har främst kontakt med vuxna, men de försöker också motivera föräldrar att låta sina barn få samtalsstöd. Många barn är för små för att kunna gå i samtal och det är inte alltid så lätt att motivera föräldrarna till att få egna samtal. Enligt Socialtjänstlagen ska vårdnadshavare godkänna att barn kommer på samtal och vissa våldsutsatt vill inte att våldsutövaren ska få kännedom om att hen som hjälp. Alla barn och ungdomar vill heller inte själva. Antalet barn som får del av verksamheten är därför betydligt färre än de vuxna. Under 2018 var det 40 barn. Verksamheten arbetar också aktivt med föräldraskapet för att ge föräldrarna insikt i hur barn påverkas av att leva med våld och för att ge föräldrarna redskap i hur de kan hjälpa och stödja sina barn genom metoden Circle of security (COS).

Kriscentrum boende

Kriscentrum boende har nio platser för kvinnor + barn, 3 utflyttningslägenheter och ett kollektivt boende kallat Borgen för 4 kvinnor + deras barn.

Antal barn som bott på Kriscentrum boende

År	barn
2010	81 barn
2011	74 barn
2012	59 barn
2013	76 barn
2014	71 barn
2015	79 barn
2016	82 barn
2017	110 barn
2018	99 barn

Kommentar:

På gruppboendet *Borgen* bodde 4 barn under 2017. Flertalet bodde först på det ”vanliga” boendet.

Barn som växer upp med våld har ofta ha upplevt trauman och kan ha ett stort behov av olika insatser. Därför får alla barn en egen kontaktperson. De får egen hjälp att prata om och bearbeta det de varit med om. Dessutom arbetar man med föräldraskapet och med mammor och barn tillsammans. Sedan 2014 finns en specialpedagog på boendet som arbetar med att hitta stöd i det vardagliga, så att barnen får möjlighet att bara vara barn. Ett samarbete har också utvecklats med Grundskoleförvaltningen om att försöka säkra skolgången för barnen.

Kriscentrum boende heder

Kriscentrum boende heder ger skydd och stöd till flickor och unga kvinnor utsatta för hedersrelaterat våld och förstryck. På KC boende heder finns 6 platser för flickor och kvinnor i åldern 16 – 22 år. I siffrorna ingår därmed både barn och vuxna. Utöver arbetet med de placerade flickorna/kvinnorna erbjuder boendet uppföljnings- och rådgivningssamtal. Rådgivning sker även

till yrkesverksamma. I mån av plats tar boendet också emot från andra städer och unga våldsutsatta utan barn i partnerrelation. Boendet har också en jourtelefon som är tillgänglig kvällar och helger.

Antal flickor/kvinnor som bott på Kriscentrum boende heder

År	flickor/kvinnor	varav under 18 år
2010	35	19
2011	36	18
2012	47	13
2013	47	22
2014	42	13
2015	38	17
2016	41	19
2017	52	22
2018	51	30

Kommentar:

Majoriteten av flickorna/kvinnorna som kommer till boendet är över 18 år.

Resursteam heder

Hösten 2016 startades ett projekt kallat Resursteam heder (RTH). Det är ett mobilt team som erbjuder tjejer, killar och HBTQ-ungdomar upp till 25 år tidigt samtalsstöd och rådgivning. RTH tar sig dit den unge är eftersom många utsatta är kontrollerade och inte själva har möjlighet att åka iväg någonstans. Resursteam Heder vänder sig även till yrkesverksamma inom socialtjänsten, skola, föreningar och organisationer och ger stöd i arbetet. Dessutom håller de föreläsningar och workshops för verksamheterna. Under 2017 hade de kontakt med, eller om, 117 unga personer av alla kön. Under 2018 fick verksamheten kontakt med eller om 151 unga varav 81 % flickor/kvinnor och 19 % pojkar. Den vanligaste anledningen till kontakten är att den unge lever med olika former av begränsningar men det förekommer även att de får kännedom om fysiskt våld och risk för bortgift. Det är socialtjänsten och skolan som kontaktar dem oftast. Teamet permanentades 2018 och utökades med en tjänst.

Andra verksamheter

Både barn och föräldrar kan också få hjälp på flera andra instanser. Socialtjänstavdelningarna har egna öppenvårdsverksamheter som arbetar med barn och familjer där våld kan finnas med som problematik. Även andra verksamheter inom Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ger olika former av stöd t ex Umgåsen som bedriver övervakat umgänge, barnhemmet Enebacken och på Plattform Malmö. I många fall har familjen mer än ett problem, det kan även förekomma såväl missbruk som psykisk ohälsa där Ambulatoriet och Alhva är goda exempel. Vissa barn och föräldrar går också på BUP eller får bistånd till olika behandlingsinsatser. Inom skolans ram finns elevhälsoteam och på de förvaltnings- och myndighetsgemensamma familjecentralerna ges stöd och rådgivning.

Flera ideella föreningar erbjuder också olika former av stöd till barn och ungdomar samt deras föräldrar. Som exempel så har Kvinnojourerna samtal med de barn som bor där med sin mamma, Trans- och tjejjouren har en chatt dit bland annat våldsutsatta barn kan vända sig, United sisters har en coachverksamhet, Stadsmissionen bedriver Unga forum och

Kvinnorättsförbundet erbjuder olika former av aktiviteter och rådgivning. Det går inte att räkna samman antalet barn som får insatser i verksamheterna ovan – barn kan ha kontakt med mer än en verksamhet. Så hur många barn som faktiskt får hjälp vet vi inte.

Sammanfattning och analys

I detta dokument framkommer att samtidigt som nationella studier visar på att den fysiska barnmisshandeln minskar i Sverige så ökar polisanmälningarna. Det är också tydligt att utvecklingen i Malmö ser annorlunda ut än i övriga landet. Hur kan vi förstå detta? Handlar det om att våldet är betydligt mer utbrett i Malmö eller finns det andra faktorer som spelar in? Nedan beskrivs några omständigheter som kan ha betydelse.

Först en kort sammanfattning av vad som visats i rapporten:

- Erfarenhet av fysisk barnmisshandel har enligt en nationell studie minskat i hela Sveige sedan 1995 (35 %) till 2016 (12 %).
- Antalet polisanmälningar om våld mot barn har ökat under 2000-talet
- Ökningen avser främst de yngsta åldersgrupperna, upp till 12 år.
- Flest polisanmälningar görs avseende pojkar
- Relaterat till befolkningen görs flest anmälningar i Malmö jämfört med övriga storstäder och riket
- Många barn och ungdomar utsätts för flera former av våld – fysiskt, psykiskt, sexuellt och försummelse. 44 % av eleverna i årskurs 9 på grundskolan och 2 på gymnasiet uppgav i en studie att de utsatts för någon, eller flera, av dessa våldsformer under sin uppväxt.
- I Malmö aktualiserades knappt 2 000 barn inom socialtjänsten för någon form av våld 2018
- Antalet barn som aktualiserats på Kriscentrum för barn och ungdomar har nästan tredubblats sedan starten 2004
- Barn som bevittnar våld är den näst vanligaste aktualiseringsorsaken inom socialtjänsten. Antalet barn som aktualiseras har ökat med drygt 60 % mellan 2014 – 2018
- Misstänkt barnmisshandel anmäls främst till socialtjänsten från förskola/skola/skolbarnomsorg
- Barn som bevittnar våld anmäls uppmärksammas främst av socialtjänsten och polisen
- Det finns flera verksamheter i Malmö som ger skydd, stöd och behandling för utsatta barn och deras föräldrar. Hur många barn och föräldrar som får hjälp framgår dock inte i systemet.

Faktorer som kan påverka situationen i Malmö

Socioekonomiska faktorer

Allmänna barnhusets studie visar på ett samband mellan ekonomisk stress och förekomst av våld.⁸ Den visar också att föräldrar födda utanför Norden och föräldrar med låg utbildning visar en något högre tolerans för att använda fysisk bestraffning. Även studien om hedersrelaterat våld och förtryck visade att våld mot barn är högre i Malmö än i övriga storstäder. Barnfattigdomen i Malmö ligger bland de högsta i Sverige enligt Rädda barnen och staden är mycket internationell. Malmökommissionen påvisade att hälsan är ojämnt fördelad i staden. Många familjer, både barn och vuxna har dessutom erfarenhet av krig och bär på traumatiska upplevelser. Det kan innebära att det faktiskt förekommer mer våld mot barn i Malmö.

Statistiken uppvisar stora skillnader i utsatthet för våld inom staden. Högst andel våld rapporteras i Söder och Öster. Söder är befolkningsmässigt störst, men det finns en risk för att kunskapen om att barn i socioekonomiskt svaga områden i högre grad är utsatta kan leda till en ökad uppmärksamhet och fokus på barnen där och att man inte i samma utsträckning uppmärksammar våld mot barn i mer välbärgade områden.

Politiska riktlinjer

I Malmö finns politiska riktlinjer om att göra en polisanmälan när det kommer till socialtjänstens kännedom att ett barn kan ha varit utsatt för våld, såvida inte särskilda skäl motsäger det. Dessa ska i så fall godkännas av ett myndighetsutskott. Principen är att våld mot barn alltid är mycket allvarligt och rättsväsendet ska avgöra om brott begåtts. I en del kommuner läggs större vikt vid att bedöma om det gynnar barnet att behöva gå igenom en polisutredning som man tror inte kommer kunna leda vidare.

I vissa städer har man anonyma samråd på sina skolor innan anmälan upprättas. Detta leder troligtvis till att färre brottsutredningar inleds och kanske även till högre åtalsprocent för de ärenden som anmäls. I Malmö har detta förfaringsätt bedömts som rättsosäkerare för barnen eftersom de inte blir hörda av en polis.

Aktivt arbete mot våld

Att barn påverkas av att leva med våld har varit en grundläggande del av Malmös arbete mot våld. Till skillnad från i många andra kommuner har barnmisshandel ingått i de kommunala handlingsprogrammen. Betoningen är att det finns en samvariation mellan mäns våld mot kvinnor, direkt våld mot barn och barn som bevittnar våld kan ha synliggjort barns situation och behov.

Kunskap och metodutveckling

Utbildning av personal och metodutveckling har varit en central del i arbetet. Det har också bedrivits ett aktivt utåtriktat arbete med mycket kontakter med media för att sprida information och kunskap till allmänheten. Inrättandet av ett särskilt Kompetenscentrum mot våld i nära relation har bidragit till en ökad kompetens i verksamheterna.

Resurser

^{8 8} Kroppslig bestraffning och annan kränkning av barn i Sverige, en nationell kartläggning 2011.

Flera särskilda stöd- och skyddsinsatser avseende våld i nära relation har inrättats i Malmö. 2004 öppnades Kriscentrum för barn och ungdomar. Kriscentrum boende har både en specialpedagog och ett barnsteam, Samtalsmottagningen ger stöd till barn som bevittnar våld, boende heder tar emot underåriga och resursteam heder vänder sig till främst till unga. Flera andra verksamheter finns också inom både kommunen, andra myndigheter och i de ideella organisationerna. Väl kända, uppskattade och tillgängliga resurser ökar möjligheterna för att få hjälp och resulterar ofta i ökat antal som söker hjälp.

Samverkan

I Malmö finns en tradition av samverkan mellan myndigheterna och med den idéburna sektorn. En kommunövergripande samverkangrupp har funnits i Malmö sedan 1999. Dessutom finns flera referensgrupper kring barn och kring hedersförtryck. Ett nära samarbete mellan myndigheter och med ideella organisationer skapar tillit till varandras verksamheter.

Anmälningsbenägenhet

Alla verksamheter som får kännedom om att barn kan vara i behov av skydd eller stöd har skyldighet att anmäla detta till socialtjänsten. Om de anställda har kunskap i frågan, vet vad det finns för hjälpinsatser och känner stöd i sin organisation ökar möjligheten till att de vill och vågar anmäla. Det aktiva (sam)arbete som finns i staden har troligen ökat anmälningsbenägenheten. Sammanställningen visar dock att flera verksamheter gör orosanmälningar om anmärkningsvärt få barn.

Barns och ungas tilltro till vuxna och samhällets förmåga att hjälpa dem

Diskrepansen mellan det anmälda och det självrapporterade våldet i olika studier är stort. Brå räknar med att ca 10 % av våld mot barn i nära relation anmäls till polisen. Mindre än 10 % av anmälningarna leder till fällande dom. I studien om hedersförtryck uppger 15 % av de svarande flickorna att de inte tror att någon kan förstå och hjälpa dem. Tilltron till vuxna och samhällets förmåga att agera har betydelse för barn och ungas vilja att berätta om vad man varit utsatt för.

Avslutning

Det finns således flera faktorer som påverkar både förekomsten av våld och om detta rapporteras till socialtjänsten och rättsväsendet. Att antalet utsatta blir fler beror naturligtvis till viss del på att befolkningen ökar. Brottsförebyggande rådet bedömer dock att det främsta anledningen till det högre antalet polisanmälningar om misstänkt våld mot barn beror på ökad anmälningsbenägenhet bland personal. Detta i sin tur bedöms bero på en mer kunskap om problemet och dess konsekvenser för barnen samt en samhällelig betoning på anmälningsplikten.

Malmöns höga siffror kan bero på en högre andel våld än i riket kombinerat med högre anmälningsbenägenhet, tydliga politiska ställningstaganden och ett utvecklat arbete. Men det finns säkert ännu flera förklaringar. Statistiken avspeglar sällan hela verkligheten. Det hedersrelaterade våldet och förtrycket har synliggjorts genom kartläggningen om hedersrelaterat våld och förtryck. Dessförinnan fanns enbart verksamhetsstatistiken för Boende heder och Resursteam heder eftersom hedersvåld- och förtryck inte har någon egen

statistikkod. Behoven av särskilda insatser t ex hos unga med funktionsnedsättning och hbtq-personer framkommer inte eftersom sexuell läggning med mera inte registreras. I socialtjänstens system finns inga kriterier om misstänkta utövare av våld, vilket innebär ett osynliggörande av dessa.

Våld i nära relationer förekommer även i yngre åldersgrupper mellan pojk- och flickvänner och naturligtvis även i samkönade partnerrelationer. Partnervåld mellan unga personer uppmärksammas dock sällan som våld i nära relation. Brå (Brottsförebyggande rådet) har publicerat en rapport om våld i ungas parrelationer. Den visar att knappt var 5:e person mellan 16-24 år har utsatts för våld i nära relationer av en partner eller ex-parter. Vanligaste våldet är psykiskt – systematiska kränkningar, hot, trakasserier och begränsningar – men även fysiskt våld som misshandel och sexuellt våld förekommer. Flickor/kvinnor är mest utsatta – 23 %, för pojkar och män var det 14 %.⁹

Unga personer både under och över 18 år är dessutom särskilt utsatta för olika former av sexuellt våld både inom relation och av ”bekanta” d v s av exempelvis skol- och arbetskamrater samt kompisar till kompisar. Pojkar och unga män är även här de vanligaste förövarna. De normer och värderingar som existerar och upprätthålls kring maskulinitet och konsekvenserna av dessa för både männen och kvinnorna behöver därför diskuteras och adresseras mer.

För att kunna förhindra att barn utsätts för våld måste vi samtidigt motverka våldet mot/bland vuxna – i praktiken ofta mäns våld mot kvinnor. Vi behöver både bryta utvecklingen och klara av att möta de behov som synliggörs vid ett mer aktivt påverkande arbete.

De viktigaste frågorna att fortsätta arbeta med är:

- hur vi kan förebygga och förhindra att våldet sker?
- hur vi kan säkra att både de som utsätts och de som använder våld får adekvat hjälp?

Barn som upplever våld kan få allvarliga trauman och det kan prägla deras liv under lång tid. Att så många som drygt en tredjedel av eleverna i Allmänna barnhusets studie uppgav att de har erfarenhet av våld från en person med föräldraansvar är mycket oroande. Att växa upp med våld – är dessutom en riskfaktor för att själv använda våld, särskilt när det gäller pojkar och män. Samtidigt vet vi att de flesta barn och ungdomar trots allt klarar sig bra.

Rätt hjälp i rätt tid är en del i att förebygga våld. Att synliggöra och uppmärksamma våldet och de konsekvenser det får för både individen och samhället är en del i förändringen. Mycket bra arbete utförs i staden, men fortfarande utsätts alltför många. Hur ändrar vi det? En sak är säker, ingen myndighet eller organisation klarar detta själv utan vi måste samverka. Särskilt viktigt är att öka barn och ungas, och även vuxnas, tillit till möjligheten att få bra hjälp.

⁹ Brå, kortanalys 6/2018. Brott i nära relationer bland unga.